

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA MEDRESE

ENGLISKI JEZIK

I RAZRED
2 sata sedmično – 70 sati godišnje

Glavne odlike

Programski sadržaji su koncipirani za učenike medrese među kojima ima onih koji tek počinju učiti engleski jezik kao i onih koji imaju predznanje iz osnovne škole, ovo zbog činjenice da se u medresi arapski jezik izučava kao prvi strani jezik. Ovi sadržaji omogućavaju učenicima da dostignu nivo na kom će koristiti i razumjeti engleski jezik u nizu stvarnih i praktičnih životnih situacija.

Glavne odlike ovog programa su :

- prezentiranje niza varijacija engleskog jezika kao jezika međunarodnog komuniciranja;
- jezički sadržaji neophodni za jednostavnu i istovremeno uspješnu komunikaciju kako u društvenom tako i profesionalnom kontekstu;
- pristup nastavi koja u centru pažnje ima učenike kao aktivne sudionike i njihov rad a osigurava im najefikasnije učenje jezika;
- autentični usmeni i pismeni materijali sa pažljivom gradacijom postavljenih zadataka i tekstova u skladu sa nivoom napredovanja učenika;
- učenje u ambijentu međunarodnog okruženja i razvijanje duha tolerancije, humanizma i etičkih principa;
- sistematično i pažljivo utvrđivanje gradiva;
- kompatibilnost sa brojnim video i kompjuterski dizajniranim kursevima na ovom nivou u svrhu konsolidacije i proširivanja gradiva.

Ciljevi i zadaci

Edukativni ciljevi

Osnovni edukativni ciljevi ovog programa su u domenu strategija i jezičkih vještina koje doprinose što uspješnijem procesu učenja, kako slijedi:

- ohrabrivati pozitivan stav prema učenju jezika;
- pomoći učeniku da izvršava niz jednostavnih komunikativnih zadataka od samog početka nastave;
- podizati učeničko povjerenje u komunikativnim situacijama na motivirajući način;
- izlagati učenika širem spektru regionalnih i nacionalnih varijacija engleskog jezika i karakterističnim iskazima autentičnog savremenog govornog jezika;
- poticati i istraživati upotrebu engleskog jezika kao sredstva međunarodnog komuniciranja sa akcentom na najnoviju praksu, *e-mail* naprimjer, uz ohrabrivanje učenika da samostalno nastave učenje;
- uspostaviti solidnu leksičku osnovu i brojne jezičke strukture i funkcije;
- pomoći učenicima da prepoznaju relativnu važnost tečnog i tačnog izražavanja u komunikativnim situacijama;
- omogućiti učenicima da se privikavaju na novostečene jezičke kompetencije u skladu sa svojim posebnim ličnim potrebama;

- osigurati niz optimiziranih aktivnosti za rad na usvajanju jezičkih struktura i slobodna i spontana vježbanja te razvijati strategije efikasnog učenja engleskog jezika;
- koristiti realistične komunikativne zadatke kao sredstvo ocjenjivanja napredovanja učenika i prezentirati koliko su uznapredovali;
- osigurati raznolike i stimulativne sadržaje koji će integrirati učenička lična osjećanja i iskustvo u procesu učenja i uz ugodnu atmosferu u radu omogućiti svakom učeniku da napreduje u skladu sa svojim individualnim nivoima mogućnosti i interesa;
- ohrabrivati učenike da preuzimaju odgovornost za ono što trebaju naučiti i primijeniti u praksi.

Komunikativni zadaci

Komunikativni zadaci koje će učenici moći obavljati predstavljaju ključne jezičke vještine koje učenici demonstriraju u nizu ciljnih situacija, kao što su:

- identificirati i predstaviti sebe i druge;
- međusobno upoznavanje i pozdravi;
- tražiti i davati lične podatke vezane za dob, adresu, spol, bračni status, državljanstvo, zanimanje, porodicu, vjeru itd.;
- razumjeti i popuniti formulare u kojima se daju lični podaci;
- razumjeti i pisati kratka jednostavna pisma u kojima se daju lični podaci;
- opisati svoje lične i profesionalne sposobnosti i mogućnosti;
- govoriti o poslovima drugih ljudi;
- opisati vrste smještaja ljudi: namještaj, sobe, kuće itd.;
- opisati školu, učionicu i sl.;
- razumjeti i pisati jednostavna pisma u kojima se traži informacija o porodičnom životu;
- opisivati geografske odlike zemalja, regija, gradova te razvijati svijest o okolici itd.;
- razumjeti i pisati kratka pisma ili popunjavati dokumente u kojima se traže informacije o zemljama, regijama, gradovima itd.;
- traženje i davanje uputa za kretanje u nepoznatom gradu;
- razgovor o danima u sedmici, vremenu po sahatu i vremenskim prilikama;
- razgovarati o svakodnevnim rutinskim aktivnostima i navikama;
- pričati o odijevanju i ličnom izgledu;
- govoriti o onome što nam se sviđa ili ne sviđa - izražavanje emocija i mišljenja;
- razgovarati o slobodnim aktivnostima: bavljenje nekim radom, sportom, hobiem...;
- tražiti i davati informacije u vezi sa bavljenjem navedenim slobodnim aktivnostima;
- uobičajeni načini upućivanja, prihvaćanja i odbijanja poziva u svakodnevnom društvenom životu;
- razumijevanje i pisanje pisama i drugih dokumenata koji se tiču slobodnih;

- aktivnosti;
- razgovarati o putovanjima: transportna sredstva;
 - traženje i davanje informacija o putnim aranžmanima u domenu usvojenog vokabulara i jezičkih vještina;
 - upotreba telefona;
 - obavljanje jednostavnih komercijalnih transakcija: u prodavnici, ugostiteljskom objektu i sl.;
 - postavljanje pitanja i davanje odgovora u različitim situacijama;
 - opisivanje predmeta: veličina, materijal, boja i sl.;
 - razumijevanje pisanih i usmenih instrukcija i propisa;
 - traženje i davanje jednostavnih instrukcija;
 - traženje i davanje dozvole;
 - govorenje ljudima šta da rade;
 - predstavljanje islama, govor o osnovama vjere, izvorima, Šerijatu i sl.
 - uobičajeni jednostavni načini izražavanja žaljenja i izvinjavanja zbog ponašanja ili počinjene nesmotrenosti.

Tematika i vokabular

Tematika i vokabular u početnoj nastavi engleskog jezika se prvenstveno baziraju na životnom ambijentu i radu učenika iz kog se može u stanovitoj mjeri pratiti i kulturološki aspekt života u zemljama engleskog govornog područja. Obavezno je praćenje trendova savremenog načina života u stvarnom svijetu i orijentacija na međunarodno okruženje u kom svoje značajno mjesto ima Bosna i Hercegovina kao država u kojoj učenici izučavaju engleski kao strani jezik. Ukoliko nastavnici u udžbenicima po kojima izvode nastavu nemaju osnovne podatke o zemlji u kojoj se uči jezik - BiH, dužni su ih faktografski na jasan i jednostavan način prezentirati učenicima na materijalima koje bi dijelili na času - *handouts*.

Na ovom nivou nastave u prvom planu su porodica i kultura življenja, škola, druženje mladih, aktivnosti u slobodnom vremenu, stvari koje se mogu i ne mogu uraditi kod kuće, sport, hobi, kulturne znamenitosti i putovanja.

Usvajanje vokabulara se ne zasniva na principu da se razumije svaka riječ u tekstu, već na kompleksnom procesu koji podrazumijeva upoznavanje, učenje i upotrebu vokabulara u kontekstu. U radu se naglašavaju ključne riječi a učenici postupno usvajaju sve važne nove riječi kroz rad na času, kod kuće i uz korištenje preporučenog odgovarajućeg rječnika. Slikovni rječnici sa ilustracijama i fotografijama su najpotrebniji u ovoj fazi učenja i treba ih koristiti kad god se ukaže prilika. Učenicima se preporučuje da svakodnevno, prema vlastitom izboru i željama, u svoje namjenske bilježnice, unose nove riječi, fraze i izraze koje uče uz navođenje primjera njihove primjene. U tu svrhu neophodno je predstaviti i razvijati vještine klasificiranja, bilježenja i učenja vokabulara po tematskim grupama - *topic groups*.

Savremena metodika nastave stranih jezika, naročito engleskog jezika, posjeduje objavljenu bogatu literaturu koju kao pomoć nastavnici u realizaciji nastave trebaju imati na raspolaganju.

Jezičke vještine

Jezičke vještine - *skills* su nedjeljive u nastavnom procesu i samo se uvjetno dijele na četiri nastavna područja: Čitanje i razumijevanje teksta - *reading*, slušanje i razumijevanje govora - *listening*, pismeno izražavanje - *writing* i usmeno izražavanje - *speaking*. Ovom podjelom se ističe priroda jezičkih znanja, navika i umijeća koje učenici usvajaju istovremeno, a nikako na odvojenim namjenskim časovima. Kroz integralni nastavni proces je jedino moguće raditi na stjecanju vještina - *skills work* i ostvarivati zadate ciljeve i osposobiti učenike za uspješno rješavanje postavljenih komunikativnih zadataka.

Čitanje i razumijevanje teksta - *Reading*

Bez obzira na ograničeni nivo engleskog jezika učenici trebaju čitati različite tipove tekstova kao što su: pisma, prospekti, brošure, različite vrste opisivanja, bilješke, formulari, e-mail poruke, putokazi, poster, kratki jednostavni narativni tekstovi i sl. U manjim grupama gdje učenici mogu brzo napredovati nastavnici uvode dodatno čitanje - *reading* iz prikladnih izvora kao što su udžbenici, nastavnikov vlastiti izbor u formi materijala koji se dijeli učenicima na času - *handouts* i sl.

Tekstovi za obradu trebaju biti raznoliki a razumijevanje utvrđivano i provjeravano najprikladnijim postupcima primjenom najsavremenijih metoda gdje se u prvi plan stavlja učenik sa svojom kreativnošću. Preporučuju se raznoliki tipovi zadataka kao što su pretkazivanje - *prediction*, popunjavanje tabela - *table completion*, dopuna u bilješkama - *notes*, pitanja sa ishodom tačno/netačno - *true/false questions*, spajanje teksta sa slikama - *matching texts with pictures*, spajanje pasusa sa temama - *matching paragraphs with topics*, slaganje tema - *sequencing topics*, usaglašavanje slika ili tekstova - *sequences pictures or texts*, te čitanje zbog specifičnih informacija - *reading for specific information*, odnosno čitanje u svrhu davanja tačne informacije - *reading for accuracy* ili ispravljanja netačne informacije - *false information*.

Slušanje i razumijevanje govora - *Listening*

U startnoj fazi učenja jezika najprikladniji način čine dijalozi u kojima sudjeluju likovi koji se često pojavljuju u novim situacijama i pričama koje kroz dalji rad dobivaju svoje nastavke. Učenici treba da slušaju i razumijevaju razne vrste govornika u neformalnoj konverzaciji, intervjuima, recitacijama i pjesmama te da učestvuju aktivno u jednostavnoj konverzaciji u različitim situacijama.

Ovom prilikom se primjenjuju adekvatni metodološki postupci vježbanja i utvrđivanja gradiva kroz rješavanje različitih vrsta zadataka kao što su provjera predvidljivosti - *checking predictions*, popunjavanje izostavljenog sadržaja - *gap fills*, prepoznavanje opisa ljudi - *matching description and people*, diktat - *dictation*, pronalaženje razlika između tekstova koji se čitaju i slušaju - *finding discrepancies between reading and listening texts*) i ukazivanje na specifične detalje.

Pismeno izražavanje - *Writing*

U početnoj fazi učenja jezika uz govornu komunikaciju se istovremeno uvodi i pismeno izgrađivanje vještina, navika i umijeća neophodnih za uspjeh učenika u realizaciji postavljenih ciljeva i zadataka. Uvođenje *pisanja* se uvodi veoma postupno i pažljivo.

Savremeni životni tokovi nas upućuju na raznovrsne zadatke u pismenom izražavanju među kojima prioritetnu ulogu imaju kompjuterska korespondencija - *e-mails*, opisivanje porodice - *a description of a family*, opisivanje prostorije - *a description of a room*, školski raspored časova - *a school timetable*, opisivanje mjesta življenja - *a description of a place*, obrazac - *a form*, opisivanje jednog školskog dana - *a description of a school day*, pismo prijatelju s kojim se dopisujemo - *a letter to a penfriend*, prospekt sa informacijama za turiste - *a tourist information leaflet*, jednostavan kratki sastav - *a short composition* i dr.

Realizacija ovih aktivnosti treba biti metodički pravilno urađena, na zanimljiv način tako da su učenik i njegove aktivnosti u centru pažnje. Učenicima se prilazi tako da u pismenom izražavanju prepoznaju pomoć u ostvarenju kreativne komunikativne aktivnosti, a nikako da *pisanje* prihvataju kao puko *pisanje sastava* zbog nastavnika.

Čak i u najranijoj fazi učenja jezika neophodno je prezentirati osnovne strategije pisanja kao što su razmišljanje o ideji - *thinking of ideas*, priprema - *preperation*, organizacija ideja - *organising ideas* i bilješke za pisani sastav - *writing notes*.

Neosporno je da se od samog početka uvedu neizostavni znaci interpukcije - *punctuation* kao što su upotreba velikog slova - *capital letters*, zarezi pri nabravanju - *commas in lists*, znaci uzvika - *exclamation marks*, tačke - *full stops* i znak pitanja - *question mark*.

Usmeno izražavanje - Speaking

Vođenje razgovora i izlaganje svojih misli na engleskom jeziku je jedan od najvažnijih praktičnih ciljeva ove nastave. Mora se imati u vidu da je to u početnoj fazi veoma teško, ali kad se ostvari željeni rezultat nakon napornog rada, iako na skromnom nivou, *govor* djeluje kao nagrada svim učesnicima u nastavnom procesu, a posebno zadovoljstvo imaju učenici u grupi i njihovi nastavnici; zadovoljstvo ove vrste može se uporediti sa raspoloženjem roditelja i njihove djece kad *progovore*.

Usmeno izražavanje se svakako mora pažljivo izgrađivati kroz brojne, raznovrsne i zanimljive komunikativne aktivnosti kojima nastavnici raspolažu u savremenoj udžbeničkoj literaturi i specijalnim priručnicima priređenim za nastavnike.

Posebno treba insistirati na vježbanjima koja dozvoljavaju učenicima da govore o sebi, svojoj školi, svom rodnom mjestu, svojoj državi Bosni i Hercegovini, svojoj vjeri islamu, velikanima u povijesti islama, vojnim pohodima kao i o događajima u kojima oni učestvuju, kadgod za to ima mogućnosti u okviru tematike i vokabulara koji se obrađuju u konkretnoj situaciji.

Tipični zadaci u usmenom izražavanju u početnoj fazi učenja engleskog kao stranog jezika su gramatičke dril-vježbe - *guided drills of grammar points*, koje vode ka slobodnije kombiniranim vježbanjima, igrokazi u kojima su učenici nosioci uloga - *roleplays*, aktivnosti popune praznina sa informacijama - *information gap activities*, igre i kvizovi - *games and quizzes*, intervjui i ankete - *interviews and questionnaires*, kazivanje bajki odnosno priča - *storytelling* i usmjeravane diskusije - *guided discussions*, te demonstriranje vještina prijenosa informacija - *information transfer*.

Pošto su odjeljenja u medresama obično brojnija, a prisustvo velikog broja učenika u razredu može znatno usporiti napredovanje u radu, u prvoj godini nastave *na svim časovima engleskog jezika treba učenike dijeliti na najmanje dvije grupe do 20 učenika ili po mogućnosti više grupa sa manjim brojem učenika*.* Ovo je neophodno za ostvarivanje intenzivne govorne aktivnosti svakog učenika ponaosob, u svrhu ujednačavanja i podizanja na viši nivo znanja, navika i umijeća govora.

Funkcije usmenog izražavanja su uglavnom koncentrirane na značenje i upotrebu engleskog jezika u komunikativnim situacijama prilikom upoznavanja ljudi, zahvaljivanja, pozdravljanja pri dolasku i rastanku, u razgovorima o porodicama i mjestima boravka, školi i druge - navedene u poglavlju *Komunikativni zadaci*.

Gramatičko gradivo i fonologija

Programski sadržaji gramatičkog gradiva u prvom razredu medrese

Engleski kao drugi strani jezik: 2 časa sedmično – 70 časova godišnje*

I Verbs:

1. Tenses/Uses/Forms

Present of : *to be, to have, have got*

There is, there are (affirmative , negative and question forms)

Present Simple Tense (all forms);

Present Continuous (activities going on at this moment/temporary activities)

Imperatives (affirmative and negative)

Yes / No questions

Wh-questions (Who, what, where, when, why, how/how often, etc.)

Verbs *like, love, hate + noun / -ing*

Multi-part verbs: look at, listen to, get up, sit down/up, etc.

1.10. Expressions: verb *go + -ing*

2. Modal Verbs

Can / can't (ability and permission)

II Determiners

Some / any (affirmative, negative and questions)

A / an, possessive 's

This / that; these / those

A/an (indefinite articles)

The (definite article)

No article (plural or uncountable nouns)

Possessive adjectives

III Adverbs

Adverbs (e.g. fast, well, brilliantly - affirmative and negative forms)

IV Prepositions of time, place and movement

From (place)

At, in, on (place)

On (place)

On; in, at (time)

To (direction)

By, in, on, to (with means of transport)

Near , next to (place)

V Nouns

Singular and plural of nouns

VI Pronouns

Personal pronouns / nominative and objective case

VII Adjectives

Descriptive adjectives of different forms

(e.g. bad, big, good, new, old, small, cheap, boring, interesting, beautiful, expensive, famous, fantastic, historic, terrible, ancient, modern, magnificent, etc.)

VIII Punctuation

Capital letters

Short forms

Full stops

Commas

Apostrophes

IX Numbers

Numbers to 100

X Linking

Linking with *but*

Linking with *then*

Linking with *and*

Fonologija - Phonology

Za uvježbavanje izgovora, osim izravnog govora nastavnika na času, koriste se razne tehnike, uključujući multimedijalne prezentacije i slušanje programom predviđenih materijala sa snimljenim govorom ljudi kojima je engleski maternji jezik - *native speakers*, i snimanje svojih vlastitih glasova koje učenici potom porede sa modelom koji su slušali i dr. Naročita pažnja je usmjerena na sljedeće elemente:

Stress,

Pronunciation,

Intonation.

* Optimalne grupe u nastavi stranih jezika u početnoj fazi sastoje se od 12 do 14 učenika.

* U prvom, drugom i trećem razredu medrese nastavni fond iznosi 70 časova godišnje odnosno 2 časa sedmično; u četvrtom razredu realizacija programa se planira u 60 nastavnih sati.

ENGLISKI JEZIK
II RAZRED
2 sata sedmično – 70 sati godišnje

Glavne odlike

Programski sadržaji su namijenjeni učenicima koji proširuju početnu fazu učenja engleskog jezika u medresi.

Njima se pruža mogućnost da poboljšaju vladanje novim jezičkim sistemom i dostignu nivo na kom će sa samopouzdanjem koristiti i razumjeti engleski jezik u nizu jednostavnih i manje složenih, stvarnih i praktičnih životnih situacija. Učenici unapređuju svoje opće izražajne i intelektualne sposobnosti.

Glavne odlike ovog programa su :

- fleksibilna nadogradnja ranije stečenih znanja kroz prezentiranje i usvajanje novih struktura engleskog jezika kao jezika međunarodne komunikacije;
- konstantno obnavljanje gradiva i naglašeno prezentiranje preostalih programskih sadržaja glagolskih vremena i vokabulara u uobičajenoj i manje kompleksnoj upotrebi;
- smanjena potreba korištenja maternjeg jezika u predstavljanju aktivnosti ili tematike u toku rada na časovima, jer su učenici već stekli neke osnovne strategije da vladaju jednostavnom konverzacijom i učestvuju u raspravama;
- jezički sadržaji neophodni za uobičajenu i istovremeno uspješnu komunikaciju u kontestu različitih uobičajenih i manje složenih situacija društvenog života i profesionalnih aktivnosti;
- izvođenje nastave na način da u centru pažnje budu učenici kao aktivni sudionici na času, što osigurava najefikasnije učenje jezika i poticaj učenicima da sve više prihvataju dodatna samostalna vježbanja i učenje kod kuće u kratkim vremenskim intervalima;
- autentični usmeni i pismeni materijali sa pažljivom gradacijom postavljenih zadataka i tekstova u skladu sa nivoom napredovanja učenika;
- sistematično i pažljivo utvrđivanje gradiva;
- kompatibilnost sa brojnim video i kompjuterskim kursevima na ovom nivou u svrhu konsolidacije i proširivanja gradiva i uspješnog komuniciranja u međunarodnom okruženju; naročito je važno uvođenje multimedijalne tehnike kao sredstvo *oživljavanja* prezentacije gramatičkih sadržaja, kadgod je to izvodljivo.

Ciljevi i zadaci

Edukativni ciljevi

Ključni edukativni ciljevi ovog programa su u konsolidaciji već usvojenih strategija i jezičkih vještina koje su navedene i realizirane u prvom razredu i njihovo proširivanje na nove strukture u svrhu ostvarenja krajnje uspješnog procesa učenja, kako slijedi:

- razvijati pozitivan stav prema učenju jezika;

- pomoći učeniku da izvršava niz jednostavnih i manje složenih komunikativnih zadataka na svim nastavnim časovima;
- unaprijediti učeničko povjerenje i samopouzdanje u komunikativnim situacijama;
- približiti učeniku širi spektar regionalnih i nacionalnih varijacija savremenog engleskog jezika sa akcentom na autentičnim govornim iskazima;
- poticati i istraživati upotrebu engleskog jezika kao sredstva međunarodnog komuniciranja u raznim oblicima u skladu sa savremenim zahtjevima vremena i ambijenta u kojem živimo;
- proširiti leksičku osnovu i uvoditi nove jezičke strukture i funkcije;
- stimulirati učenike da što više praktiraju tečno i tačno izražavanje u svim komunikativnim situacijama;
- omogućiti učenicima da što više razumiju i koriste svoje jezičke kompetencije u skladu sa potrebama u svakodnevnim i složenijim situacijama u kojim se budu našli;
- osigurati raznovrsne aktivnosti za rad na usvajanju jezičkih struktura i praktirati slobodna i spontana vježbanja;
- koristiti realistične komunikativne zadatke kao sredstvo ocjenjivanja napredovanja učenika;
- koristiti raznolike i stimulatívne sadržaje koji će integrirati učenička lična osjećanja i iskustvo u procesu učenja;

Komunikativni zadaci

Komunikativni zadaci koje će učenici moći obavljati po završetku nastave predstavljaju jezičke sposobnosti koje su učenici već stekli i demonstrirali u početnoj nastavi prvog razreda (kako je to opisano u programu za prvi razred) i njihovo unapređenje u novoj fazi kroz niz ciljnih situacija, kao što su:

- osposobiti učenike da govore o sebi i svojoj okolini, koriste nove gramatičke konstrukcije i vokabular, popunjavaju obrasce i pišu jednostavna pisma i pisma manje složenosti u kojima se daju lični podaci;
- opis svog zanimanja, zanimanja kojim se namjerava baviti, odnosno lične i profesionalne sposobnosti;
- razgovarati o jednostavnim i manje složenim poslovnim transakcijama;
- usmena i pismena prezentiranja u jednostavnoj i manje složenoj formi načina smještaja ljudi, uz korištenje novih informacija;
- opisivanje geografskih odlika zemalja, regija, gradova, putovanja, razmjena informacija na manje složenom nivou;
- razgovor o vremenskim prilikama, svakodnevnim rutinskim aktivnostima i navikama – proširivanje vještina stečenih u prethodnoj nastavi prvog razreda;
- razgovori o vještinama učenja, obrazovanju, predmetima, uz poticanje učenika na kritičko mišljenje;
- razgovarati o iskustvima iz prošlosti i obavljenim poslovima;
- prezentiranje prošlih događaja – narativni pristup;

- prepričavanje događaja iz rane povijesti islama;
- opisivati lični izgled osoba u usmenoj i pismenoj formi;
- razgovarati o fizičkim reakcijama i emocionalnom stanju;
- iznositi svoja mišljenja, pohvale i kritiku u formi rješavanja postavljenih zadataka;
- razgovarati o ličnim vezama, rutinskim poslovima i sl.;
- razgovarati o slobodnim aktivnostima - traženje i davanje informacija: bavljenje intelektualnim i umjetničkim radom, sportom, hobiem i sl.;
- razumijevanje i pisanje pisama i drugih dokumenata manje složenosti koji se tiču slobodnih aktivnosti;
- razgovarati o putnim aranžmanima – traženje i davanje informacija: transportna sredstva, trajanje vožnje, vremena polaska i dolaska, cijene putnih karata i sl.;
- razumijevanje i razmjena pisanih dokumenata koji se odnose na putne aranžmane;
- razgovarati o planovima u budućnosti;
- sastavljanje bilješki manje složenosti u okviru rješavanja zadatih problema;
- upotreba telefona u različitim manje složenim situacijama;
- razgovor o ishrani i nabavci kućnih potrepština;
- naručivanje jela u restoranu;
- obavljanje jednostavnih komercijalnih transakcija;
- opisivanje odjevnih i drugih predmeta: veličina, težina, materijal, oblik, boja i sl.;
- opisivanje jednostavnih postupaka i procesa;
- razumijevanje i davanje pisanih i usmenih instrukcija;
- traženje i davanje dozvole u jednostavnim i manje složenim situacijama;
- nagovaranje, uvjeravanje, traženje i govorenje ljudima šta da rade;
- izražavanje žaljenja i izvinjavanje u vezi s ponašanjem, učinjenim djelom i sl. u svakodnevnim različitim manje složenim situacijama
- spoznaja komunikativne vrijednosti engleskog jezika ostvarena primjenom različitih vježbi.

Tematika i vokabular

Tematika i vokabular u nastavku početne nastave engleskog jezika započete u prvom razredu medrese i dalje se zasniva na životnom ambijentu i radu učenika, ali se sve više uvodi i prati kulturološki aspekt života u zemljama engleskog govornog područja. Zahvaljujući bogaćenju vokabulara olakšano je praćenje trendova savremenog načina života u stvarnom svijetu i ukazivanje na međunarodno okruženje koje determinira značajnu poziciju Bosne i Hercegovine kao države u kojoj učenici izučavaju engleski kao strani jezik. Ukoliko nastavnici u udžbenicima po kojima izvode nastavu nemaju osnovne podatke o zemlji u kojoj se uči jezik - BiH, trebali bi ih faktografski na jasan, metodološki oblikovan i jednostavan način, prezentirati učenicima kao dodatak u skladu sa predmetnom tematikom i obimom obrađenog vokabulara na materijalima koje bi sami pripremali i dijelili na času - *handouts*.

Svakako na ovom nivou nastave i dalje su u prvom planu porodica i kultura življenja, škola, druženje mladih, aktivnosti u slobodnom vremenu, stvari koje se mogu i ne mogu uraditi kod kuće, sport, hobi, kulturne znamenitosti i putovanja. Učenici počinju upoznavati životinje, divlje i domaće, proširuju svoj vokabular iz oblasti brojeva i

mjerenja vremena te imaju kompleksniji pristup u razgovoru o godišnjim dobima i vremenskim prilikama.

Također se upoznaju sa karakteristikama života van kuće i škole – izlasci, objedovanje u restoranu, funkcioniranje službe hitne pomoći, saobraćajna kultura i mjere sigurnosti.

Na emocionalnoj ravni počinje se razgovarati o nostalgiji, putovanjima u krajeve daleko od zavičaja, o sanjarenjima i planovima u budućnosti; zatim razgovor o muzici kao novoj i uvijek aktuelnoj temi.

Usvajanje vokabulara se bazira na kompleksnom procesu koji podrazumijeva upoznavanje, učenje i upotrebu vokabulara u kontekstu i učenje ključnih riječi. U radu se naglašavaju ključne riječi a učenici postupno usvajaju sve važne nove riječi kroz rad na času, poslije nastave i uz korištenje preporučenog odgovarajućeg rječnika. Savremeni udžbenici danas sve češće nude i svoje mini rječnike koji pomažu učenicima da efikasnije koriste svoje vrijeme. Slikovni rječnici sa ilustracijama i fotografijama su poželjni u ovoj fazi učenja i treba ih koristiti kad god se ukaže prilika. Učenicima se preporučuje da svakodnevno, prema vlastitom izboru i željama, u svoje namjenske bilježnice unose nove riječi, fraze i izraze koje uče uz navođenje primjera njihove primjene. U tu svrhu treba proširiti razvijanje vještine klasificiranja, bilježenja i učenja vokabulara po tematskim grupama - *topic groups*.

U svrhu uspješne prezentacije vokabulara i navedene tematike nastavnici trebaju koristiti savremene metodičke priručnike namijenjene za engleski jezik.

Jezičke vještine

Jezičke vještine - *skills* se izvode integralno, a prezentiraju uvjetno kao *four skills* - četiri vještine: Čitanje i razumijevanje teksta - *reading*, slušanje i razumijevanje govora - *listening*, pismeno izražavanje - *writing* i usmeno izražavanje - *speaking*. Na ovaj način se ističe priroda jezičkih znanja, navika i umijeća koje učenici usvajaju istovremeno, stječu vještine - *skills work* i ostvaruju zadati ciljevi i osposobljavaju se učenici za uspješno rješavanje postavljenih komunikativnih zadataka.

Čitanje i razumijevanje teksta - *Reading*

Učenici čitaju različite tipove tekstova kao što su razne vrste opisivanja, brošure, pisma, razglednice, e-mail poruke, izvodi iz dnevnika, učenički sastavi, bilješke, formulari, TV vodiči, putokazi i prospekti o sigurnosti saobraćaja, poster, kratki jednostavni narativni tekstovi i sl.

Nastavnici uvode dodatno *čitanje - reading* kad rade sa manjim grupama koristeći prikladne izvore kao što su odabrana čitanja iz oblasti vjere, nauke, kulture i sporta predviđena u udžbenicima, posebna lektira – *graded readers* i nastavnikov vlastiti izbor kao novi materijal koji priprema i dijeli učenicima na času - *handouts*.

Tekstovi za obradu su raznoliki a razumijevanje utvrđivano i provjeravano najprikladnijim postupcima primjenom najsavremenijih metoda. U prvi plan se stavljaju učenici sa svojom kreativnošću gdje su izloženi rješavanju raznolikih tipova zadataka kao što su pretskazivanje - *prediction*, popunjavanje tabela - *table completion*, dopuna u bilješkama - *notes*, pitanja sa ishodom tačno/netačno - *true/false questions*, spajanje teksta sa slikama - *matching texts with pictures*, spajanje pasusa sa temama - *matching paragraphs with topics*, slaganje tema - *sequencing topics*, usaglašavanje slika ili tekstova - *sequences pictures or texts*, te čitanje zbog

specifičnih informacija - *reading for specific information*, odnosno čitanje u svrhu davanja tačne informacije - *reading for accuracy* ili ispravljanja netačne informacije - *false information*, i dr.

Slušanje i razumijevanje govora - *Listening*

U ovoj fazi nastavka početnog učenja jezika dijalozi su najprikladniji. Treba nastojati da se radnja odvija kroz sudjelovanje poznatih likova u novim ulogama i nedovršenim pričama koje se mogu nastavljati kroz dalji rad. Učenici treba da slušaju i razumijevaju razne vrste govornika u neformalnoj konverzaciji, intervjuima, recitacijama i pjesmama te da učestvuju aktivno u jednostavnim i manje složenim aktivnostima u različitim situacijama.

Slično kao i u prvom razredu primjenjuju se adekvatni metodološki postupci vježbanja i utvrđivanja gradiva kroz rješavanje različitih tipova zadataka kao što su: provjera predvidljivosti - *checking predictions*, popunjavanje izostavljenog sadržaja - *gap fills*, prepoznavanje opisa ljudi - *matching description and people*, diktat - *dictation*, pronalaženje razlika između tekstova koji se čitaju i slušaju - *finding discrepancies between reading and listening texts*) i ukazivanje na specifične detalje.

Pismeno izražavanje - *Writing*

Pisanje – Writing se istovremeno uvodi uz govornu komunikaciju bez obzira na mali fond riječi kojima učenici vladaju u ovoj fazi učenja. Ovo je neophodno za stjecanje navika i umijeća neophodnih za uspjeh učenika u općoj realizaciji postavljenih ciljeva i zadataka. Uvođenje *pisanja* se provodi postupno i veoma pažljivo.

Glavni pismeni zadaci obuhvaćaju različite tipove tekstova kao što su: kompjuterska korespondencija - *e-mails*, opisivanje porodice - *a description of a family*, opisivanje prostorije - *a description of a room*, školski raspored časova - *a school timetable*, opisivanje mjesta življenja - *a description of a place*, obrazac - *a form*, opisivanje jednog školskog dana - *a description of a school day*, pismo prijatelju s kojim se dopisujemo - *a letter to a penfriend*, prospekt sa informacijama za turiste - *a tourist information leaflet*, opisivanje životinje – *a description of an animal*, lična sjećanja - *a personal memory*, jednostavan kratki sastav - *a short composition*, priča – *a story*, kviz - *a quiz*, poster – *a poster*, razglednica - *a postcard* i dr.

Realizaciju ovih aktivnosti treba izvoditi na način da učenici budu u centru pažnje i imaju priliku da čitaju, koriste i međusobno reagiraju na vlastite pismene sastave u svojoj grupi. Korištenje učeničkih pisanih materijala je veoma važno i pomaže im da *pisanje* gledaju kao stvarnu komunikativnu aktivnost. Učenicima se prilazi tako da u pismenom izražavanju prepoznaju pomoć u ostvarenju kreativne komunikativne aktivnosti, a nikako da *pisanje* prihvataju kao aktivnost zbog nastavnika.

Učenici u ovom dijelu početne faze nastavljaju ovladavanjem osnovne strategije pisanja kao što su: razmišljanje o ideji - *thinking of ideas*, priprema - *preperation*, organizacija ideja - *organising ideas* i bilješke za pisani sastav - *writing notes*.

Pažnja se sve više poklanja znacima interpunkcije - *punctuation* kao što su upotreba velikog slova - *capital letters*, zarezi pri nabranjanju - *commas in lists*, znaci uzvika - *exclamation marks*, tačke - *full stops* i znak pitanja - *question mark*.

Usmeno izražavanje - *Speaking*

Među najvažnije praktične ciljeve nastave spada vođenje razgovora i izlaganje svojih misli na engleskom jeziku. Ovo se svakako mora pažljivo izgrađivati kroz brojne, raznovrsne i zanimljive komunikativne aktivnosti. Stoga se preporučuje korištenje bogate raspoložive savremene udžbeničke literature i specijalnih priručnika priređenih za nastavnike. Govorne aktivnosti moraju biti zastupljene na svakom nastavnom satu u mjeri koju dozvoljavaju obrađeni vokabular i zadata tematika.

Nastavnici trebaju dobro osmisliti i primijeniti vježbanja i razvijati govorne strategije koje omogućavaju učenicima da govore o sebi, svojoj školi, svom rodnom mjestu, svojoj državi (Bosni i Hercegovini) i događajima u kojima oni učestvuju, kad god za to ima mogućnosti u okviru tematike i vokabulara koji se obrađuju u konkretnoj situaciji.

Tipični zadaci u usmenom izražavanju u nastavku početne faze učenja engleskog kao stranog jezika su gramatičke dril-vježbe - *guided drills of grammar points* koje vode ka slobodnije kombiniranim vježbanjima, igrokazi u kojima su učenici nosioci uloga - *roleplays*, aktivnosti popune praznina sa informacijama - *information gap activities*, igre i kvizovi - *games and quizzes*, intervjui i ankete - *interviews and questionnaires*, kazivanje bajki odnosno priča - *storytelling* i usmjeravane diskusije - *guided discussions*, demonstriranje vještina prijenosa informacija - *information transfer* i uvođenje jednostavne analize i generaliziranog opisivanja - *surveys*.

Poželjno je u daljoj realizaciji ove još uvijek početne faze nastave engleskog jezika *na svim časovima učenike jednog razreda dijeliti na manje grupe do 20 učenika.** Ovo je uvjet za ostvarivanje intenzivne govorne aktivnosti svakog učenika ponaosob, u svrhu ujednačavanja i podizanja na viši nivo znanja, navika i umijeća govora.

Funkcije usmenog izražavanja su preuzete iz prvog razreda i malo proširene u komunikativnim situacijama tipičnim za upoznavanje ljudi, zahvaljivanja, pozdravljanja pri dolasku i rastanku, u razgovorima o porodicama i mjestima boravka, školi, govor karakterističan za komunikaciju u učionici, svakodnevne rutinske poslove, razgovor o sportu, slobodnom vremenu, hobiju, vremenskim prilikama, životinjama, vremenu po satu, traženje stvari u prodavnici ili ugostiteljskom objektu, razgovori o sjećanjima na događaje u prošlosti, o televiziji, prenošenje priča, davanje sugestija i sl.

Gramatičko gradivo i fonologija

Programski sadržaji gramatičkog gradiva u drugom razredu medrese

Engleski kao drugi strani jezik: 2 časa sedmično - 70 časova godišnje

I Verbs:

1. Tenses/Uses/Forms

There is, there are (affirmative, negative and question forms)- revision

Present Simple Tense (all forms) - revision

Suggestions expressed by *Why don't we ...?*

Present Continuous (for temporary activities)- revision

Present Continuous - questions (revision)

Imperatives (affirmative and negative) - revision

Suggestions expressed by *Let's ...*

Yes / No questions - Present Simple and Present Continuous (revision)
Wh-questions (Who, what, where, when, why, how/how often, etc.) - revision
Verbs *like, love, hate* + *noun* / *-ing* - revision
Multi-part verbs: look at, listen to, get up, sit down/up, etc. - revision
Verbs and prepositions: different examples

1.10. Expressions:

verb *go* + *-ing* - revision; (e.g. *go sightseeing*)

It's time to ...

Do you remember?

Don't be silly?

This is getting (interesting.)

Watch out!

to miss somebody/something

to be homesick

to do something(e.g. homework)

to look after somebody. (e.g. children)

to help with something (e.g. with shopping)

to take somebody to (e.g. the dog for a walk)

to study (for one's exam)

1.11. Past simple Tense of *to be* : *was* / *were* (affirmative and question forms);

was / *were* + time expressions (affirmative and negative forms);

there was / *there were*

1.12. Past Simple Tense of regular and irregular verbs (all forms)

Yes/No questions with *was* and *were*

1.13. *Going to* for future plans (affirmative, negative and interrogative forms)

2. Modal Verbs

Can / can't (ability and permission) - revision

Must / mustn't

Must / mustn't vs. have/has to; don't/doesn't have to;

II Determiners

(Revision)

Possessive adjectives

Some / any (affirmative, negative and questions)

A / an, possessive 's

This / that; these / those

A/an (indefinite articles)

The (definite article)

No article (plural or uncountable nouns)

III Adverbs

Adverbs (e.g. fast, well, brilliantly - affirmative and negative forms) - revision

IV Prepositions of time, place and movement

From (place) - revision

At, in, on (place) - revision

On (place) - revision

By, in, on, to (with means of transport) - revision

Near, next to (place) - revision

On, in, at (time)

Before

After

On (dates)

At; in (places)

V Nouns

Singular and plural of nouns - revision

VI Pronouns

Personal pronouns - revision

Subject / object pronouns

VII Adjectives

Adjectives - revision

Comparatives with *to be*

Comparative adjectives - one and two syllables: *-er/-ier (than)*

Comparative adjectives - two and three syllables: *more (than)*

VIII Punctuation

Capital letters - revision

Short forms - revision

Full stops - revision

Commas - revision

Apostrophes - revision

Question marks

IX Numbers

Numbers to 100 - revision

Ordinal numbers system

X Linking

Linking with *but* - revision

Linking with *then* - revision

Linking with *and then*

Linking with *and; because*

Fonologija – Phonology

Uz govor nastavnika na času, koriste se razne tehnike, uključujući multimedijalne prezentacije i slušanje programom predviđenih materijala sa snimljenim govorom ljudi kojima je engleski maternji jezik - *native speakers* za uvježbavanje izgovora; učenici mogu snimati svoje vlastite glasove i upoređivati ih sa modelom koji su slušali i dr. Naročita pažnja je usmjerena na sljedeće elemente:

Main Stress,
Pronunciation,
Intonation.

* Treba težiti da se grupe u nastavi stranih jezika u početnoj fazi sastoje od 12 do 14 učenika.

ENGLISKI JEZIK
III RAZRED
2 časa sedmično – 70 časova godišnje

Glavne odlike

Ovi nastavni sadržaji omogućavaju učenicima postupan nastavak proširivanja znanja i vještina stečenih u prvom i drugom razredu medrese i postizanje nivoa na kom će sa samopouzdanjem koristiti i razumjeti engleski jezik u širokom spektru manje složenih, stvarnih i praktičnih životnih situacija.

Glavne odlike programa ove faze učenja, uz one opisane za prvi i drugi razred, su proširene na slijedeće :

- prezentiranje i usvajanje novih struktura engleskog jezika;
- obnavljanje gradiva i sistematično prezentiranje novih jezičkih sadržaja;
- izostavljanje upotrebe maternjeg jezika u međusobnoj komunikaciji na časovima engleskog jezika, jer su učenici već usvojili potrebne strategije vladanja jednostavnom i manje složenom konverzacijom u vlastitim prezentacijama i raspravama;
- ostvarivanje uspješne usmene i pisane komunikacije u različitim životnim situacijama;
- njegovanje nastavnih metoda i orijentacije da učenici budu u centru pažnje kao aktivni sudionici na času;
- savremeni oblici rada i aktuelna tematika kao strategija efikasnijeg učenja jezika i kreiranja poticaja kod učenika da budu motivirani na dodatna vježbanja u slobodnom vremenu;
- izvorni savremeni tekstovi iz literature i svakodnevnog života pažljivo odabrani prema nivou ostvarenih i ciljanih novih jezičkih znanja i vještina;
- sistematična konsolidacija ranije prezentiranih jezičkih znanja i vještina;
- oživljavanje nastave engleskog jezika obradom brojnih tematskih cjelina uz upotrebu različitih nosača zvuka kao što su CD, audio i video kasete, softverski paketi za kompjuterske kurseve na nivou *elementary*, što vodi brzom i uspješnom komuniciranju pojedinca u širokom međunarodnom okruženju .

Ciljevi i zadaci

Edukativni ciljevi

Ciljevi ovog programa su konsolidacija već usvojenih strategija i jezičkih vještina i njihovo proširivanje na nove strukture čime se unapređuje proces učenja, kako slijedi:

- nastavak razvijanja pozitivnih stavova prema učenju jezika;
- pomoć učenicima u izvršavanju komunikativnih zadataka različite složenosti te daljnja izgradnja učeničkog povjerenja i samopouzdanja u komunikativnim situacijama;
- korištenje zadataka tipa *rješavanja problema* radi održavanja pažnje učenika, kao što su, naprimjer, razumijevanje i učenje novih gramatičkih sadržaja i vokabulara;

- ukazivanje na brojne regionalne i nacionalne varijacije savremenog jezika sa akcentom na autentičnim govornim iskazima;
- uvođenje novih leksičkih osnova i brojnih jezičkih struktura i funkcija;
- njegovanje tačnog i preciznog izražavanja u svim komunikativnim situacijama;
- osposobljavanje učenika da koriste svoje jezičke kompetencije u skladu sa potrebama u sve složenijim situacijama u kojim se mogu naći;
- realistični komunikativni zadaci u podučavanju i ocjenjivanju napredovanja učenika;
- ohrabrivanje učenika da sami procjenjuju svoj progres na bazi ponuđenih testova koje mogu naći u korištenoj udžbeničkoj literaturi;
- personalizacija jezika kroz specifične zadatke koji omogućavaju učenicima da govore o sebi i izlažu svoja vlastita mišljenja;
- integriranje ueničkih ličnih osjećanja i odgovornosti prema materiji koju treba usvojiti te iskustava u procesu učenja.

Komunikativni zadaci

Komunikativni zadaci koje po realizaciji nastave učenici trebaju obavljati su poboljšanje jezičke sposobnosti koju su učenici već stekli u prethodnoj nastavi u prvom i drugom razredu uz uvođenje novih:

- konverzacija, odnosno stjecanje novih elementarnih znanja i razmjena informacija o zemljama sa različitih kontinenata, o narodima i jezicima;
- opisivanje geografskih odlika zemalja koje su učenici već upoznali putem nastave engleskog jezika;
- vođenje razgovora o porodičnom životu i omiljenim aktivnostima kao što su: hobi, sport, muzika i sl.;
- objašnjavanje osnovnih učenja islama;
- spontano korištenje engleskog jezika prilikom upoznavanja ljudi i uobičajeno pismeno komuniciranje preko *e-mail* poruka i razmjene pisama sa prijateljima; pisanje kratke biografije;
- proširivanje postojećih i stjecanje novih vještina u razgovoru o mjestima i vremenskim prilikama;
- praćenje intervjua i vođenje telefonskih razgovora;
- putovanja; stjecanje iskustava na putovanjima i traženje informacija od turističkih agencija;
- vođenje jednostavnih razgovora o svjetski poznatim historijskim ličnostima i ljudima značajnim u historiji Bosne i Hercegovine;
- razmjena mišljenja o knjigama i filmovima i vlastito pripovijedanje, slušanje i čitanje različitih priča te pisanje priče na osnovu slika;
- mogućnost razgovora o načinu ishrane, fizičkoj rekreaciji i zdravom životu;
- spremnost da se razumiju intervjui, dijalozi i prate i opisuju različiti sportovi.

Tematika i vokabular

Tematika i vokabular, osim općih potreba, obuhvaćaju sve više kulturološki aspekt života u zemljama engleskog govornog područja te, djelimično, života u islamskim zemljama; nastavnik je dužan nova znanja učenika dovesti u vezu sa njihovim razumijevanjem vlastitog društvenog i kulturnog ambijenta u Bosni i Hercegovini. U situacijama kad nema adekvatne raspoložive literature sam nastavnik kreira dodatne materijale i kao *handouts* dijeli učenicima; za pripremu materijala služi se pouzdanom literaturom na engleskom jeziku, enciklopedijama i pogodnim autentičnim izvorima sa interneta.

I dalje se pažnja učenika fokusira na porodicu, školu, aktivnosti u slobodnom vremenu, sport, hobi, putovanja, zdrav život, čitanje knjiga, filmove, posao, oblasti koje se proučavaju, legende i istinite priče.

Vokabular se sve uspješnije usvaja na bazi ranijih iskustava i primjene novostečenih znanja svih jezičkih vještina *skills work* i upotrebe različitih vrsta rječnika. Od posebne pomoći čini čitanje lektire *graded readers* koja se stimulira i kao čitanje u slobodnom vremenu van škole te praćenje obrazovnih programa i dobrih filmova na izvornom engleskom jeziku bez pomoći urađenih prijevoda.

Savremeni metodološki postupci u nastavi engleskog jezika su prezentirani u brojnim priručnicima za nastavnike i treba ih usvajati i koristiti na svim časovima u svrhu efikasne i zanimljive nastave za mlade srednjoškolce. Posebnu pažnju treba pokloniti:

- zadobivanju i držanju pažnje učenika kroz interesantne nastavne sadržaje i metode rada,
- davanju prilike svim učenicima da ostvare uspjeh na svom ličnom nivou u razredima sa mješovitim nivoima i mogućnostima,
- podsticanju učenika na odgovoran pristup učenju i osiguravanju načina da prate svoje napredovanje i budu ohrabreni napretkom koji postižu u učenju.

Jezičke vještine

Četiri poznate jezičke vještine, čitanje – *reading*, slušanje – *listening*, pisanje – *writing* i usmeno izražavanje – *speaking*, koje se u nastavi pojavljuju istovremeno a ne kao odvojene cjeline, veoma su važne u uspješnom rješavanju komunikativnih zadataka i ostvarenju zadatih ciljeva.

Čitanje i razumijevanje teksta – Reading

Kratki tekstovi koji se nude učenicima najčešće predstavljaju razne vrste pisama (uključujući i elektronsku poštu), opise mjesta i ponude turističkih agencija, biografije velikih naučnika, slikara i književnika, historijska mjesta i ličnosti, legende i priče, stihove koje mladi slušaju u muzičkim djelima, kazivanja o štetnim navikama i zdravom životu, ishrani, bavljenju rekreacijom i sportom.

U obradi ovih tekstova učenici rješavaju raznolike tipove zadataka. Najčešće se koriste poređenja slika i pasusa teksta - *matching paragraphs with pictures*, spajanje pasusa sa temama - *matching paragraphs with topics*, pretkazivanje – *prediction*, popunjavanje tabela – *table completion*, pitanja sa ponuđenim odgovorima tačno / netačno – *true / false questions*, čitanje zbog specifičnih informacija – *reading for specific information*, dopuna u bilješkama – *notes*, čitanje radi provjere tačnosti ili netačnosti informacije – *reading for accuracy or false information*.

Slušanje i razumijevanje govora – Listening

U dijalozima kojih ima dosta u ovoj fazi nastave učenici stiču samopouzdanje i vještine komuniciranja na engleskom jeziku koje mogu primijeniti u praktičnim situacijama van učionice.

Kao i u prethodnim razredima učenici slušaju različite vrste govornika u raznim situacijama, intervjuima i sve više aktivno učestvuju u govornim vježbama na času.

Za konsolidaciju gradiva i provjeru novostečenih znanja koristi se rješavanje niza različitih tipova zadataka kao što su: prepoznavanje opisa ljudi – *matching description and people*, uočavanje razlika između slušanih i čitanih tekstova – *finding discrepancies between reading and listening texts*, diktat - *dictation*, provjera predvidljivosti - *checking predictions*, ubacivanje izostavljenog sadržaja – *gap fills*, i dr.

Pismeno izražavanje - Writing

Ranije uvedeno pisanje – *writing* dobiva na značenju u pisanim komuniciranjima preko interneta - *e-mail*, razmjeni uobičajenih pisama i razglednica – *letters and postcards*, davanju opisa mjesta, ljudi – *description of people and places*, sastavljanja anketa, brošura – *questionnaire, brochures*, biografija - *biographies*, izvještaja – *reports* i usmjeravanih priča – *guided stories*. Samostalno pisano izražavanje je na nešto višoj ravni u svim oblicima u odnosu na prethodnu školski godinu.

Pisanje – *Writing* se manifestira kao kreativna aktivnost u funkciji ostvarivanja što uspješnije komunikacije među učenicima i njihovim prijateljima van škole. Time se nameću strategije razvijanja ideje – *thinking of ideas*, pripreme – *preparation* i sastavljanje bilješki za pisani sastav – *writing notes*, razrade ideja – *organising ideas*, te preciznije korištenje znakova interpukcije - *punctuation*.

Usmeno izražavanje - Speaking

Vođenje razgovora i izlaganje svojih ideja na engleskom jeziku je jedan od najvažnijih praktičnih ciljeva. U sredinama gdje se koriste inozemni udžbenici u kojima nema sadržaja o Bosni i Hercegovini zadatak je nastavnika da u sklopu obrađivane tematike pomažu učenicima da govore o sebi i zbivanjima u svojoj zemlji.

Za vježbe usmenog izražavanja i razvijanje govorne strategije treba koristiti raznovrsne zadatke u usmenoj komunikaciji kao što su različite uloge u davanju i pribavljanju informacija – *roleplay*, analize i uopćeno opisivanje – *survey*, popunjavanje praznina sa informacijama koje nedostaju – *information gap activity*, kazivanje priča i bajki – *storytelling*, samostalnog izlaganja pred razredom – *presentation to class*, vođenje telefonskih razgovora - *phone calls*, i dr.

Gramatičko gradivo i fonologija

Programski sadržaji gramatičkog gradiva u trećem razredu medrese

Engleski kao drugi strani jezik: 2 časa sedmično - 70 časova godišnje

I Verbs:

2. Tenses/Uses/Forms

Present Simple Tense (all forms) – revision

1.2. Present Simple Tense with adverbs of frequency such as *usually, always, often, sometimes, never*

There is, there are (affirmative, negative and question forms)- revision

Present Continuous (all forms)- revision

Yes / No questions - Present Simple and Present Continuous (revision)

Past simple Tense of *to be* : *was / were*; *was / were* + time expressions:

positive, negative and question forms); *there was / there were*

1.7. Past Simple Tense of regular and irregular verbs (all forms)

Yes/No questions with *was* and *were*

1.8. Imperatives (positive and negative forms); Suggestions by *Let's ...* – revision

1.9. *Wh-questions* (Who, what, where, when, why, how/how often, etc.) – revision ;subject and object questions

1.10. Multi-part verbs: different examples (such as *put on, go back, wake up, come into, put away, pull off, etc.*)

Multi-part verbs: *look at, listen to, get up, sit down/up,* - revision

1.11. Imperatives (negative forms)

2. Modal Verbs

Can / can't (ability and permission) - revision

Must / mustn't

Must / mustn't vs. have/has to; don't/doesn't have to;

Can / have to (question forms)

II Determiners

(Revision)

Possessive adjectives and pronouns - revision

Some / any / a lot of used with countable and uncountable nouns

This / that; these / those

A/an (indefinite articles)

The (definite article)

No article (plural or uncountable nouns)

III Adverbs

Adverbs of frequency

IV Prepositions of time, place and movement

In, From

(good / bad) at; (interested) in;

Next to; opposite

On, in, at, from, to, (time);

To, at, in, into, out, out of (place / direction)

In, on (place)

On, in, into, over, to, with (+ verbs)

V Nouns

Singular and plural of nouns - revision

VI Pronouns

Personal pronouns - revision

Subject / object pronouns revision

VII Adjectives

Adjectives - revision

VIII Punctuation

Capital letters

Full stops

Commas (in lists too)

Apostrophes (a contract in a text)

IX Numbers

Cardinal and Ordinal numbers

X Linking words:

When; but; also; and; however; before; during; after;

Linking words in stories – *suddenly, one day, in the end, after that, When;*

Time linkers: revision

Fonologija - Phonology

Izgovor, akcenat, ritam i intonacija su pod direktnim utjecajem nastavnika koji na času koristi razne tehnike, uključujući multimedijalne prezentacije i slušanje programom predviđenih materijala sa snimljenim govorom ljudi kojima je engleski maternji jezik - *native speakers* . Također, učenici mogu snimati svoje vlastite glasove i porediti ih sa modelom koji su slušali. Sve više pažnje se poklanja na:

Word Stress,

Pronunciation of specific consonants,

Silent letters, and

Intonation.

* Treba težiti da se grupe u nastavi stranih jezika u početnoj fazi sastoje od 12 do 14 učenika.

ENGLISKI JEZIK
IV RAZRED
2 časa sedmično – 60 časova godišnje

Glavne odlike

Ovi nastavni sadržaji čine nastavak jezičke građe iz trećeg razreda medrese i vode ka višem nivou gdje će sigurno i veoma samouvjereno vladati engleskim jezikom i ostvarivati kvalitetnu osnovnu komunikaciju sporazumijevanja u brojnim stvarnim i praktičnim životnim situacijama.

Specifične odlike programa ove faze učenja su uglavnom prezentirane u opisu prethodna tri razreda; veoma su bliske glavnim odlikama nastave u trećem razredu.

Ciljevi i zadaci

Edukativni ciljevi

Ciljevi ovog programa su isti kao i u trećem razredu; radi se o konsolidaciji već usvojenih strategija i jezičkih vještina i njihovom proširivanju na nove strukture čime se pospješuje proces učenja. Među najvažnije edukativne ciljeve spadaju:

- neprekidno izgrađivanje pozitivnih stavova prema učenju jezika;
- pomoć učenicima u izvršavanju komunikativnih zadataka veće složenosti te stjecanje učeničkog povjerenja i samopouzdanja u raznolikim komunikativnim situacijama;
- korištenje zadataka tipa *rješavanja problema* radi održavanja pažnje učenika;
- uvođenje novih leksičkih osnova i brojnih jezičkih struktura i funkcija;
- personalizacija jezika kroz specifične zadatke i optimalno korištenje jezičkih kompetencija učenika koje im omogućavaju da govore o sebi i izlažu svoja vlastita mišljenja.

Komunikativni zadaci

Komunikativni zadaci su isti ili slični spomenutim u prethodnoj nastavi među kojima treba istaći sljedeće:

- konverzacija o različitim temama i razmjena informacija o narodima i jezicima u raznim zemljama sa različitih kontinenata; značajno mjesto zauzima Bosna i Hercegovina, zemlje islamskog svijeta te zemlje engleskog govornog područja;
- opisivanje geografskih odlika regija koje su učenici već upoznali u nastavi engleskog jezika;
- razgovori o porodičnom životu i aktivnostima kao što su: hobi, sport, muzika i sl.;
- pouzdano vladanje engleskim jezikom u rješavanju praktičnih zadataka u svakodnevnom životu i savremeno pismeno komuniciranje koristeći *e-mail* i razmjenu klasičnih pisama sa prijateljima i poznanicima te izrada različitih pisanih izvještaja, brošura, instrukcija, davanja mišljenja i opisivanja ljudi, njihovih svakodnevnih aktivnosti, hobija i sl.;
- vođenje telefonskih razgovora, praćenje intervjua i vođenje dijaloga;

- putovanja; stjecanje iskustava na putovanjima i traženje informacija od turističkih agencija;
- sposobnost da se razumiju intervjui, dijalozi i prate i opisuju različiti sportovi.

Tematika i vokabular

Tematika i vokabular se baziraju na općim i kulturološkim aspektima života u zemljama engleskog govornog područja i zemlji u kojoj se engleski jezik izučava – Bosni i Hercegovini. Također, pažnju treba obratiti na islamsku terminologiju koja je već ušla u engleski jezik, kao: namaz, abdest, post, hadž, zekat i dr., što će učenicima posebno koristiti prilikom objašnjavanja islamskog učenja. Nastavnik koristi odabrani udžbenik i po potrebi priprema autentične materijale koje kao *handouts* dijeli učenicima u vrijeme izvođenja časa; za pripremu materijala služi se pouzdanom literaturom na dobrom engleskom jeziku (*in good English*).

Pažnja učenika se usmjerava na porodicu, putovanja, upoznavanje raznih svjetskih kultura, zanimanja ljudi, poslovi i volonterski rad, odlasci u kupovinu, savremena naučno-tehnička dostignuća kao što su kompjuteri – *computer science*, obilježavanja praznika, čitanje radova iz naučne fantastike i drugih te praćenje filmske umjetnosti i slično.

Vokabular se usvaja na bazi ranijeg iskustva i primjene novostečenih znanja svih jezičkih vještina *skills work*. Upotreba različitih vrsta rječnika je od velike koristi. Od posebne pomoći je čitanje lektire *graded readers*, koja se stimulira i kao čitanje van nastave – *reading for pleasure*, i praćenje izvornih obrazovnih programa i filmova na engleskom jeziku.

Uz korištenje provjerenih *savremenih metodoloških postupaka* u nastavi engleskog jezika treba obratiti pažnju na:

- stjecanje i održavanje pažnje učenika putem zanimljivih nastavnih sadržaja i metoda rada,
- omogućavanje učenicima uspješnog rada prema ličnim sposobnostima u razredima sa mješovitim nivoima i mogućnostima,
- važnost odgovornog pristupa učenju i praćenju napredovanja učenika i njihovo ohrabivanje na intenzivnije učenje koje rezultira iz ostvarenih rezultata.

Jezičke vještine

U uspješnom rješavanju komunikativnih zadataka i ostvarenju zadatah ciljeva u nastavi jezika posebnu pažnju zaslužuju četiri uvjetno izdvojene jezičke vještine: čitanje – *reading*, slušanje – *listening*, pisanje – *writing* i usmeno izražavanje – *speaking*.

Čitanje i razumijevanje teksta – *Reading*

Učenici obrađuju raznovrsne zanimljive tekstove iz odabrane literature, časopisa i novina, elektronske pošte – *e-mail* i "dozirane" lektire - *graded readers*, gdje rješavaju različite tipove zadataka.

Kao i u prethodna tri razreda, u prezentaciji nove građe i njenoj konsolidaciji, uspješni oblici rada su poređenja slika i pasusa teksta - *matching paragraphs with pictures*, spajanja pasusa sa temama - *matching paragraphs with topics*, pretkazivanje –

prediction, popunjavanje tabela – *table completion*, pitanja sa ponuđenim odgovorima tačno / netačno – *true / false questions*, čitanje zbog specifičnih informacija – *reading for specific information*, dopuna u bilješkama – *notes*, čitanje radi provjere tačnosti ili netačnosti informacije – *reading for accuracy or false information*.

Slušanje i razumijevanje govora – *Listening*

Slično radu u prvom, drugom i trećem razredu, učenici slušaju različite vrste govornika u raznim situacijama, dijalozima, monolozima, telefonskim razgovorima, informativnim tekstovima, opisivanjima, praćenju kviza na radiju i televiziji, intervjuima, i sve više stiču samopouzdanja i praktičnih znanja za aktivno učešće u govornim aktivnostima na času i van škole.

Vještina slušanja i razumijevanja govora - *listening* se razvija kroz rješavanje niza različitih tipova zadataka. Najčešće se koristi kao izvor specifičnih informacija - *listening for specific information*, prepoznavanje opisa ljudi – *matching description and people*, uočavanje razlika između slušanih i čitanih tekstova – *finding discrepancies between reading and listening texts*, diktat - *dictation*, provjera predvidljivosti - *checking predictions* i ubacivanje izostavljenog sadržaja – *gap fills*.

Pismeno izražavanje - *Writing*

Pisanje – *Writing* je važna aktivnost u ostvarivanju uspješne komunikacije među učenicima i njihovim poznanicima širom svijeta.. Ovim se razvijaju strategije razmišljanja o idejama – *thinking of ideas*, pripreme – *preparation* i sastavljanje bilješki za pisani sastav – *writing notes*, razrade ideja – *organising ideas*, te preciznije korištenje znakova interpunkcije - *punctuation*.

Rano uvođenje pisanja – *writing* značajno je u pisanim komuniciranjima preko interneta - *e-mail*, razmjeni pisama i razglednica – *letters and postcards*, davanju opisa mjesta, ljudi – *description of people and places*, profila najpoznatijih javnih radnika, glumaca, muzičara, sportista i sl. - *star profile*, sastavljanja anketa, brošura – *questionnaire, brochures*, izvještaja – *reports* i davanja mišljenja o pojavama oko nas - *opinions*. Učenici demonstriraju pisanje - *writing* na nešto složenijem višem nivou u svakom pogledu u odnosu na treći razred.

Usmeno izražavanje - *Speaking*

Jedan od najvažnijih praktičnih ciljeva učenja stranog jezika je vođenje razgovora i izlaganje vlastitih ideja.

Nastavnici su obavezni pomagati učenicima da u sklopu obrađivane tematike budu u stanju govoriti o sebi i zbivanjima u svojoj zemlji.

Raznovrsni zadaci se koriste za vježbe usmenog izražavanja i razvijanja govorne strategije u usmenoj komunikaciji kao što su različite uloge u davanju i pribavljanju informacija – *roleplays*, kazivanje opisa ljudi - *describing people*, usmena anketa – *questionary*, davanje instrukcija i objašnjenja – *giving instructions and explaining*, popunjavanje praznina sa informacijama koje nedostaju – *information gap*, kazivanje raznih priča i bajki – *storytelling*, vođenje telefonskih razgovora - *phone calls*, i samostalno izlaganje pred razredom – *presentation to class*.

Gramatičko gradivo i fonologija

Programski sadržaji gramatičkog gradiva u četvrtom razredu medrese

Engleski kao drugi strani jezik: 2 časa sedmično - 60 časova godišnje

I Verbs:

3. Tenses/Uses/Forms

Present Simple Tense (all forms) – revision

There be & it be (affirmative, negative and question forms)- revision

Present Continuous (all forms)- revision

Present Simple vs. Present Continuous

Past simple Tense (all forms) – revision

will / won't (prediction)

Present Perfect Tense (all forms) with *ever, never, just*;

Multi-part verbs: verb + preposition (such as *get, put, take, work, look, come, read, listen, etc.*)

going to (all forms) for future intentions

Zero conditional

2. Modal Verbs

Can / can't (ability and permission) - revision

Must / mustn't - revision

Must / mustn't vs. have/has to; don't/doesn't have to; - revision

Can / have to (question forms) - revision

II Determiners (Revision of determiners presented in 3rd grade)

III Adverbs (Revision of adverbs presented in 3rd grade)

Time adverbials

IV Prepositions

Down; through; on; next to; from; to, in, on, at
(time); *With* (different uses); *For* (duration);

Prepositions with verbs

V Nouns

Singular and plural of nouns - revision

VI Pronouns

Indefinite pronouns: *anywhere, nowhere;*
something, anything, nothing; someone, anyone,
everyone, no one;

Personal pronouns - revision

Subject / object pronouns revision

VII Adjectives

Adjectives – revision of adjectives from 3rd grade

Comparative adjectives (their forms and answers)

Superlative adjectives

One of + superlative adjective

Too + adjective

Adjective + *enough*

VIII Punctuation

Dates in letters

Punctuation in formal letters

Capital letters

Full stops

Commas (in lists too)

IX Numbers: Cardinal and Ordinal numbers - revision

X Linking words:

To; for example; to, for (for purpose); therefore;

and; also; too; anyway; because; well; first;

finally; from ... to; after; before; when and then;

Fonologija - Phonology

Naročita pažnja se poklanja izgovoru, akcentu, ritmu i intonaciji. Nastavnik ima delikatan zadatak da svojim umijećem i primjenom raznih tehnika, uz pomoć slušanja programom predviđenih materijala sa snimljenim govorom ljudi kojima je engleski maternji jezik - *native speakers*, pomogne učenicima da što kvalitetnije ostvaruju govornu komunikaciju. Nabavka opreme koja omogućava učenicima da snimaju svoje vlastite glasove i upoređuju ih sa modelom koji su slušali je od velike važnosti. Za to ne trebaju skupe fonolaboratorije. Interakcijske vježbe uz pomoć kompjutera su najbolja alternativa; čak i običan audiorekorder može biti od velike pomoći. Najčešća vježbanja su:

Word Stress,

Sounds review

IZBORNA NASTAVA

ENGLISKI JEZIK

III RAZRED

2 časa sedmično – 70 časova godišnje

JEZIČKI SADRŽAJ

GRAMMAR:

1. Auxiliary verbs *be, have* and *do*
 - 1.1. Auxiliary verbs to form tenses
 - 1.2. Auxiliary verbs in questions
 - 1.3. Auxiliary verbs in answers
2. Present Simple and Present Continuous
 - 2.1. Present Simple
 - 2.2. Present Continuous
 - 2.3. Present Simple versus Present Continuous
 - 2.4. 'State' versus 'action' verbs
 - 2.5. Have versus have got
3. Past Simple and Past Continuous
 - 3.1. Contrasting past and present *used to, not...any longer/ not...any more, still*
 - 3.2. Short questions to show interest
 - 3.3. Pronunciation of *-ed*
4. Comparative and Superlative Adjectives
 - 4.1. One-syllable adjectives and two-syllable adjectives
 - 4.2. Longer adjectives
 - 4.3. Irregular forms
 - 4.4. Common phrases with superlatives
 - 4.5. Other ways of making comparisons
5. Present Perfect Simple
 - 5.1. Present Perfect versus Past Simple
 - 5.2. Time words with the Present Perfect and Past Simple
6. Future Forms
 - 6.1. Going to
 - 6.2. Present Continuous
 - 6.3. Will
 - 6.4. Other verbs and phrases
 - 6.5. Future clauses with *if, when*, etc.
7. *-ed / -ing* adjectives
 - 7.1. 'Extreme' adjectives
8. The passive
 - 8.1. Reasons for using the passive

8.2. Verbs often used in the passive

VOCABULARY:

1. People around you
2. Time
3. Language
4. Place
5. Describing towns and cities
6. Life experiences

LISTENING:

1. Choose the true and not true statements
2. Listen and write answers
3. Instructions
4. Matching pictures with the information you hear
5. Completion of gaps
6. Listening and summarising
7. Listen for the instructions

WRITING:

1. Writing an informal letter
2. Describing a childhood memories
3. Writing a covering letter
4. Prepare a review or entertainment guide

SPEAKING:

1. Interview another student
2. Remembering and forgetting
names and faces
birthday
facts and figures
phone numbers
conversations you have had
messages, shopping lists, etc.
3. Comparing things in different ways
4. Recommending and advising
5. Making a formal telephone call

READING:

1. Reading for specific information
2. Reading a newspaper article

3. Reading an extract from a book

ENGLISKI JEZIK
IZNORNA NASTAVA
IV RAZRED
2 časa sedmično – 60 časova godišnje

JEZIČKI SADRŽAJ

GRAMMAR:

1. Polite requests
 - 1.1. Asking for permission
 - 1.2. Making requests
 - 1.3. Will for instant decisions and responses
 - 1.4. Making generalisations
2. Defining realative clauses
 - 2.1. Things (who, that or nothing)
 - 2.2. People (who, that or nothing)
 - 2.3. Possessions (whose)
 - 2.4. Places (where, which/that+prepositions)
 - 2.5. Times (when)
3. Quantifiers (a few, a lot of, etc.)
4. Making predictions
 - 4.1. Using *will* or *won't*
 - 4.2. Using *may* (not) / *might* (not) / *could*
 - 4.3. Likely to
5. Real and hypothetical possibilities with *if*
6. Past Perfect
 - 6.1. Similarities to the Present Perfect
 - 6.2. Time words with the Past Perfect
 - 6.3. Cases where the Past Perfect is optional
7. Reported (indirect) speech and reported questions
 - Change of tenses
 - Word order in reported questions
 - Verbs and conjunctions used for reporting
8. Obligation and permission
 - 8.1. Must / have to / have got to

- 8.2. Don't have to and mustn't
- 8.3. Should / ought to
- 8.4. Can
- 8.5. Allowed to
- 9. Linking words (although, however, etc.)
 - 9.1. Meaning
 - 9.2. Word order
- 10. Past modal verbs
 - 10.1. Could have + past participle
 - 10.2. Should have /shouldn't have + past participle
 - 10.3. would / wouldn't have + past participle
- 11. Talking hypothetically about the past with *if*
- 11. Talking hypothetically about the past and present together
- 12. Adverbs for telling stories

VOCABULARY:

- 1. Televison
- 2. Social occasions
- 3. Polite requests
- 4. Machines
- 5. Society and change
- 6. Dealing with money
- 7. Rules and behaviour
- 8. Problems and solutions

LISTENING:

- 1. Recognising speakers intentions
- 2. General knowledge quiz
- 3. Listening and practicing the stress and weak forms
- 4. Listening four extracts from radio programmes
- 5. Listening a true life story

WRITING:

- 1. Filling the questionnaire
- 2. Entertainment guide and Review of a programme, film, etc.
- 3. Writing a brochure of your own town
- 4. Making generalisations
- 5. Writing 'thank you' letters

6. Making a personal vocabulary box
7. Writing a story
8. Creative writing

SPEAKING:

1. Polite requests
2. Practicing intonation
3. Responding in different situations
4. Making a social arrangements
5. Describing objects
6. Giving and explaining opinions
7. Ways of saving money
8. Write the sentences you hear
9. Agreeing and disagreeing

READING:

1. Reading the article
2. Matching the newspaper headlines below
3. Match the picture and solution

Pristup realizaciji nastave

Pristup realizaciji nastave je složen i iziskuje rad vrijednog, stručno osposobljenog i savjesnog nastavnika. Ovo je prvi i osnovni uvjet koji se mora ispuniti da bi se, uz stvaranje normalnog ambijenta za učenje stranog jezika i nabavku tehničkih pomagala, mogli ostvariti vrhunski rezultati u nastavi u skladu sa postavljenim ciljevima i zadacima. U učenju jezika važni svi segmenti koji vode uspješnoj komunikaciji među ljudima. Zapaženu ulogu u odvijanju kvalitetne nastave imaju spoznajno-komunikacijski, multimedijski i interdisciplinarni pristup, praćeni primjenom savremenih metodoloških postupaka i potrebne tehničke opreme.

Gramatičko gradivo i adekvatan rad na izgovoru, u svim razredima, odnosno na svim nivoima, trebaju biti u skladu sa svjetskom praksom učenja engleskog jezika u srednjim školama tipa gimnazije - *Gymnasium* na kontinentalnom dijelu Evrope, odnosno *High school (Comprehensive secondary school)* u drugim sredinama.

Za realizaciju nastave po ovom planu i programu predviđen je fond od po 2 školska časa sedmično u I, II, III i IV razredu – godišnje 70 časova u I, II, III te 60 časova u IV razredu.

- Engleski (izučavan kao drugi strani jezik) u grupi izbornih predmeta po ličnom izboru učenika u III i IV razredu po 2 časa sedmično – godišnje 70 časova u III i 60 časova u IV razredu.

Potrebno je oko 8 nastavnih sati godišnje za izradu i korekcije dvije školske pismene zadaće - *written assignments* i najmanje dva testa objektivnog tipa - *progress tests* kao elemente sistematske provjere znanja, odnosno utvrđivanja stupnja napredovanja učenika. Potrebno je planirati i vrijeme za dobrovoljne prezentacije koje rado pripremaju napredni učenici na bazi pročitanih djela iz odabrane lektire sa

limitiranim brojem upotrijebljenih riječi u skladu sa nivoom nastave koju pohađaju - *graded readers*, u svakom polugodištu bar po jednu priču, što iziskuje 2 do 4 školska časa. Časove engleskog jezika treba obogatiti i učiniti zanimljivijim i uz upotrebu nekoliko nastavnih jedinica priređenih u formi videoprezentacija odabranih u skladu sa tematikom iz postojećeg nastavnog plana i programa za odgovarajuće nivoe učenja jezika (*beginners, elementary, pre-intermediate, intermediate, & upper-intermediate*); izbor kompatibilnih materijala iz sadržaja videokursa treba tražiti među adekvatnim izdanjima renomiranih izdavačkih kuća *Cambridge, Oxford, i Longman* i koristiti ih uz prateće radne sveske - *activity books* i nastavničke priručnike - *teacher's manuals*.

Preostali nastavni sati su posvećeni radu sa korištenjem odabranog osnovnog udžbenika i radnog priručnika za učenike koji je također opremljen audiovizuelnim sredstvima. Po potrebi, nastavnik se služi dodatnim materijalima koje lično priprema, donosi i dijeli na času - *handouts* i konkretnim predmetima koji se donose u prostoriju gdje se izvodi nastava ili su sastavni dio ambijenta dobro uređene i opremljene učionice – *using real objects (realia) in the classroom*.

Prezentacija, uvježbavanje - utvrđivanje i usvajanje svih planiranih jezičkih sadržaja izvodi se primjenom najnovijih metodoloških iskustava.

Obaveza je nastavnika da u okviru obrađivane tematike pripremi primjerene sadržaje o svojoj zemlji Bosni i Hercegovini i kao dodatni materijal na času - *handouts* stavi na raspolaganje učenicima u toku prezentacije novog gradiva; ovakva praksa će ublažiti nedostatak autentičnih, dobronamjernih i na faktičnom stanju priređenih i objavljenih publikacija ove vrste na književnom engleskom jeziku - *in good English*.

Specifičnost ovog programa je i uvođenje sadržaja sa islamskom tematikom. Naravno, nastavnici sami treba da odrede mjeru. Tih sadržaja ne treba biti ni previše a ni premalo. Svršenici medrese bi morali biti u mogućnosti da na engleskom jeziku daju najosnovnije podatke o islamskom učenju.

Kao stimulaciju za efikasnije praćenje nastave i učenje engleskog jezika preporučuje se da nastavnici, osim ocjenjivanja rada učenika, pomažu učenicima da korištenjem različite literature i metodoloških postupaka mogu povremeno sami "izmjeriti" svoje napredovanje u učenju.